

Briselē, 2022. gada 9. decembrī
(OR. en)

Starpiestāžu lieta:
2022/0402(CNS)

15837/22
ADD 4

JUSTCIV 167
FREMP 261
JAI 1654
IA 219

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2022. gada 8. decembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	SWD(2022) 392 final
Temats:	KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMA ZIŅOJUMS Pavaddokuments dokumentam Priekšlikums Padomes Regula par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un publisku aktu akceptēšanu vecāku stāvokļa lietās un par Eiropas vecāku stāvokļa apliecības izveidi

Pielikumā ir pievienots dokuments SWD(2022) 392 *final*.

Pielikumā: SWD(2022) 392 *final*

Briselē, 7.12.2022.
SWD(2022) 392 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS
IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMA ZIŅOJUMS

[...]

Pavaddokuments dokumentam

Priekšlikums Padomes Regula

**par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un publisku aktu
akceptēšanu vecāku stāvokļa lietās un par Eiropas vecāku stāvokļa apliecības izveidi**

{COM(2022) 695 final} - {SEC(2022) 432 final} - {SWD(2022) 390 final} -
{SWD(2022) 391 final}

A. Rīcības nepieciešamība

Kāda ir problēma, un kādi ir tās cēloņi un sekas?

Komisijas priekšsēdētāja fon der Leiena 2020. gada septembra runā par stāvokli Savienībā sacīja: “Ja esat vecāks vienā valstī, jūs esat vecāks katrā valstī”. Minētajā paziņojumā Komisijas priekšsēdētāja norādīja, ka ir jānodrošina, lai vecāku stāvoklis, kas konstatēts vienā dalībvalstī, tiktu atzīts visās pārējās dalībvalstīs.

No pilsoņu sūdzībām, Eiropas Parlamentam iesniegtajiem lūgumrakstiem un tiesvedības Komisijai ir zināms, ka ģimenes var saskarties ar grūtībām panākt, lai viņu bērnu vecāku stāvoklis tiktu atzīts Eiropas Savienībā pārrobežu situācijās.

Vecāku stāvokļa atzīšanas problēmu cēloņi ir šādi: i) atšķirīgie dalībvalstu noteikumi par vecāku stāvokļa konstatēšanu iekšzemes situācijās (pamatnoteikumi) un pārrobežu situācijās (piemērojamo tiesību aktu noteikumi); ii) atšķirīgie dalībvalstu noteikumi par ārzemēs konstatēta vecāku stāvokļa atzīšanu un iii) noteikumu neesība par vecāku stāvokļa atzīšanu spēkā esošajos ES tiesību aktos un starptautiskā līmenī.

Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūra dalībvalstīm prasa atzīt vecāku stāvokli, kas konstatēts citā dalībvalstī, attiecībā uz tiesībām, kuras izriet no ES tiesību aktiem, jo īpaši tiesībām, kas bērnam ir saskaņā ar ES tiesību aktiem par brīvu pārvietošanos, arī saskaņā ar Direktīvu 2004/38/EK. Tomēr saskaņā ar EST judikatūru dalībvalstīm patlaban nav pienākuma atzīt bērna vecāku stāvokli citiem nolūkiem¹. Vecāku stāvokļa neatzīšana citiem nolūkiem var būtiski negatīvi ietekmēt bērnus pārrobežu situācijās.

Šāda neatzīšana apdraud bērna pamattiesības, jo īpaši tiesības uz identitāti, tiesības uz nediskrimināciju un tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Var tikt liegtas arī tiesības, kas bērniem izriet no vecāku stāvokļa saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Piemēram, attiecībā uz vienu no vecākiem bērni var zaudēt tiesības uz uzturlīdzekļiem, mantošanas tiesības vai aizgādības tiesības vai tiesības uz to, ka jebkurš no vecākiem darbojas kā viņu likumīgais pārstāvis citā dalībvalstī tādos jautājumos kā izglītība, ārstniecība, bankas konta atvēršana vai īpašuma pārvaldība.

Vecāku stāvokļa neatzīšana dažkārt liek ģimenēm sākt tiesvedību, lai bērna vecāku stāvokli atzītu citā dalībvalstī. Tomēr šāda tiesvedība prasa ievērojamas izmaksas, laiku un uzliek slogu, un tām ir neskaidrs iznākums². Turklāt vecāku stāvokļa neatzīšana negatīvi ietekmē bērnu un viņu ģimeņu labklājību. Visbeidzot, vecāku stāvokļa neatzīšana var atturēt bērnus un viņu ģimenes no brīvas pārvietošanās tiesību izmantošanas aiz bailēm, ka viņu bērna vecāku stāvoklis netiks atzīts citā dalībvalstī visiem nolūkiem.

Kas ir jāsasniedz?

ES rīcības **vispārīgais mērķis** būtu atvieglot vecāku stāvokļa atzīšanu dalībvalstu starpā, pieņemot kopīgus noteikumus ES līmenī. Šo kopīgo noteikumu mērķis būtu sasniegt šādus **konkrētos mērķus**:

- nodrošināt bērna pamattiesību ievērošanu lietās, kas saistītas ar vecāku stāvokļa atzīšanu;
- nodrošināt juridisko noteiktību, paredzamību un vecāku stāvokļa nepārtrauktību Eiropas Savienībā;
- mazināt izmaksas un juridisko un administratīvo slogu ģimenēm, kā arī dalībvalstu publiskās pārvaldes iestādēm un tiesām saistībā ar vecāku stāvokļa atzīšanas procedūram.

B. Risinājumi

Kādi ir dažādie risinājumi mērķu sasniegšanai?

¹ Tas ietver vecāku stāvokļa atzīšanu nolūkiem, ko reglamentē valsts tiesību akti, piemēram, personu tiesiskais stāvoklis, mantošana un tiesības uz uzturlīdzekļiem.

² *Atzīšanas procedūru* izmaksas, kas rodas pārrobežu ģimenēm, kuras saskaras ar vecāku stāvokļa atzīšanas problēmām, vidēji ir 16 reizes lielākas nekā izmaksas, kas rodas ģimenēm neproblemātiskos gadījumos. Arī atzīšanas procedūru ilgums ievērojami atšķiras atkarībā no lietas sarežģītības: tās ilgst no vairākām nedēļām un mēnešiem līdz vairākiem gadiem.

Priekšlikuma pamatā būtu Līguma par Eiropas Savienības darbību 81. panta 3. punkts par tādu pasākumu pieņemšanu, kas attiecas uz ģimenes tiesību aspektiem, kuriem ir pārrobežu ietekme.

Ir izskatīti šādi politikas risinājumi:

- **0. risinājums:** pamatscenārijs;
- **1. risinājums:** dalībvalstīm adresēts ieteikums;
- **2. risinājums:** leģislatīvs pasākums — priekšlikums regulai par vecāku stāvokļa atzīšanu dalībvalstu starpā;
- **3. risinājums:** leģislatīvs pasākums — priekšlikums regulai par vecāku stāvokļa atzīšanu dalībvalstu starpā (tāda pats kā 2. politikas risinājums), kurš paredzētu arī neobligātas Eiropas vecāku stāvokļa apliecības izveidi.

Visi risinājumi attiektos uz vecāku stāvokļa atzīšanu gan saistībā ar bērniem, gan pieaugušajiem.

Visi risinājumi, tostarp pamatscenārijs, tiktu papildināti ar neleģislatīviem pasākumiem, kas palielinātu informētību, veicinātu labu praksi un uzlabotu sadarbību starp publiskajām iestādēm, kas izskata vecāku stāvokļa lietas.

Kāds ir vēlamais politikas risinājums?

Vēlamais ir 3. politikas risinājums, proti, priekšlikums regulai par vecāku stāvokļa atzīšanu dalībvalstu starpā, kas paredz arī neobligātu Eiropas vecāku stāvokļa apliecību.

Priekšlikumā būtu iekļauti šādi elementi:

- (i) kopīgi noteikumi par starptautisko jurisdikciju vecāku stāvokļa lietās;
- (ii) kopīgi noteikumi par tiesību aktiem, kas piemērojami vecāku stāvokļa konstatēšanai pārrobežu situācijās;
- (iii) kopīgi noteikumi par to, kā dalībvalstī atzīst citā dalībvalstī pieņemtus tiesas nolēmumus un publiskus aktus vecāku stāvokļa lietās; un
- (iv) neobligātas Eiropas vecāku stāvokļa apliecības izveide.

Šis risinājums ievērojami atvieglotu vecāku stāvokļa atzīšanu citā dalībvalstī attiecībā uz visiem aptuveni diviem miljoniem bērnu, kas atrodas pārrobežu situācijās, un ne tikai tiem bērniem, kuriem pašlaik ir visnopietnākās problēmas ar vecāku stāvokļa atzīšanu. Neobligātā Eiropas vecāku stāvokļa apliecība būtu īpaši izstrādāta izmantošanai citā dalībvalstī un tādējādi mazinātu administratīvo slogu visām ģimenēm pārrobežu situācijās.

Priekšlikums attiektos uz dalībvalstī izdotu tiesas nolēmumu un publisku aktu par vecāku stāvokli atzīšanu. Uz tādu tiesas nolēmumu un publisku aktu par vecāku stāvokli atzīšanu, kas izdoti valstī, kura nav ES dalībvalsts, arī turpmāk attiektos valsts tiesību akti. Priekšlikums neietekmētu vecāku stāvokļa atzīšanu to tiesību nolūkiem, kas bērniem izriet no ES tiesību aktiem, ieskaitot tiesības uz brīvu pārvietošanos. Priekšlikuma galvenais apsvērums būtu bērna labākās intereses, un tas attiektos uz visu bērnu vecāku stāvokļa atzīšanu neatkarīgi no viņu ieņemšanas vai dzimšanas apstākļiem un ģimenes veida.

C. Vēlamā politikas risinājuma ietekme

Kādi būs ieguvumi no vēlamā politikas risinājuma?

Kopīgu noteikumu pieņemšana atvieglotu vecāku stāvokļa atzīšanu un pozitīvi ietekmētu bērna tiesību aizsardzību pārrobežu situācijās. 3. politikas risinājums būtu visefektīvākais neatzīšanas problēmas risināšanā un tādējādi visefektīvāk sasniegtu iniciatīvas politikas mērķus.

Vēlamajam politikas risinājumam galvenokārt būtu **juridiska ietekme**. Tas nodrošinātu bērnu vecāku stāvokļa nepārtrauktību pārrobežu situācijās visiem nolūkiem un nepārprotami pozitīvi ietekmētu bērna pamattiesību aizsardzību, aptverot tiesības uz identitāti, nediskrimināciju un privāto un ģimenes dzīvi, kā arī tiesības, kas bērniem izriet no vecāku stāvokļa saskaņā ar valsts tiesību aktiem, piemēram, tiesības uz uzturlīdzekļiem, mantošanu vai aizgādību attiecībā uz ikvienu no vecākiem. Nodrošinot juridisko noteiktību par vecāku stāvokļa atzīšanu citā dalībvalstī visiem nolūkiem, vēlamajam politikas risinājumam būtu pozitīva ietekme uz to, kā bērni un viņu ģimenes

izmanto brīvas pārvietošanās tiesības.

Vēlamajam politikas risinājumam būtu pozitīva **sociālā ietekme**, jo tādējādi attieksme pret bērniem pārobežu situācijās būtu tāda pati kā pret vietējiem bērniem. Tam būtu arī pozitīva **psiholoģiska ietekme** uz bērniem un viņu ģimenēm, jo būtu mazāk vecāku stāvokļa neatzīšanas gadījumu.

Pieņemot kopīgus ES noteikumus, ar vēlamo politikas risinājumu tiktu **vienkāršotas procedūras**, un tas radītu ievērojamus ietaupījumus izmaksu, laika un sloga ziņā gan ģimenēm pārobežu situācijās, gan dalībvalstu iestādēm un tiesām.

- Ar vēlamo politikas risinājumu tiktu ievērojami mazinātas atzīšanas procedūru izmaksas un to tiesvedību skaits, kuru mērķis ir vecāku stāvokļa atzīšana. Ir aplēsts, ka ģimenēm, kuras pašlaik saskaras ar visnopietnākajām ar vecāku stāvokļa atzīšanu saistītajām problēmām, atzīšanas procedūru vidējās izmaksas samazinātos par 71 % un par 90 %³.
- Šā paša iemesla dēļ vēlamais politikas risinājums nodrošinātu ievērojamus ietaupījumus izmaksu, laika un sloga ziņā dalībvalstu iestādēm un tiesām. Tiek lēsts, ka atzīšanas procedūru izmaksas publiskajām iestādēm samazinātos par 54 %.

Vēlamā politikas risinājuma makroekonomiskā un vidiskā ietekme nebūtu ievērojama.

Cik izmaksās vēlamais politikas risinājums?

Vēlamais politikas risinājums neradītu izmaksas bērniem vai ģimenēm pārobežu situācijās.

Vēlamā risinājuma radītās izmaksas dalībvalstīm būtu mērenas, un vēlamā risinājuma radītais efektivitātes pieaugums tās lielā mērā pārsniegtu.

Kāda ir ES līmeņa rīcības pievienotā vērtība (*subsidiaritāte*), un vai darbība būtu *proporcionāla*?

Neatzīšanas problēma galvenokārt izriet no atšķirībām dalībvalstu noteikumos par vecāku stāvokļa jautājumiem, kuriem ir pārobežu ietekme. Dalībvalstis atsevišķi šo problēmu nevar atrisināt. Tāpēc iniciatīvas mērķi būtu labāk sasniedzami ES līmenī saskaņā ar subsidiaritātes principu.

Iniciatīvā tiktu ievērots proporcionālītātes princips, jo tā neskartu dalībvalstu kompetenci attiecībā uz ģimenes materiālo tiesību pieņemšanu, tostarp attiecībā uz ģimenes definīciju un vecāku stāvokļa konstatēšanu iekšzemes situācijās, vai dalībvalstu noteikumus par ārvalstīs noslēgtu laulību vai reģistrētu partnerattiecību atzīšanu.

³ Tiek lēsts, ka ģimenes, kuras pašlaik saskaras ar visnopietnākajām ar vecāku stāvokļa atzīšanu saistītajām problēmām, par lietu vidēji maksā 5856–578 EUR.